

שיעור רם

מ"ע רמו. מל"ת רצנ. רצו. מ"ע קפב.

מצוה רמו היא שצונו להציל הנרדף אפילו בנפשו של רודף, כלומר שאנו מצווים להרוג הרודף אם לא נוכל להציל הנרדף אלא בנפש הרודף. והוא אמרו יתעלה וקצותה את כפה. ולשון ספרי במבושיו, מה מבושיו מיוחד שיש בה סכנת נפשות הרי הוא בוקצותה את כפה מלמד שאתה חייב להצילו בכפה מנין שאם אין אתה יכול להצילו בכפה שאתה יכול להצילו בנפשה תלמוד לומר לא תחוס עינך. הנה כבר התבאר לך ענין הצווי הזה ושאמרו אשת האחד אמנם דבר הכתוב בהווה, והכונה הוא להציל הנרדף באיבריו של רודף. ואם אי אפשר להצילו כי אם במיתת הרודף בפעם אחת המיתהו. וכבר התבאר דיני מצוה זו בפ"ח מסנהדרין. (כי תצא, הלכות רוצח פ"א):

מצוה רצג שהזהירנו שלא לחוס על הרודף, ובאור זה כי מה שזכרנו במצוה שלפני זאת מהציל החוטא שלא יהרגוהו העדים עד שידינו אותו בית דין אמנם הוא כשעבר ועשה המעשה שיתחייב עליו מיתה והשלים אותו. אמנם בעת השתדלותו ובקשו לעשות אז יקרא רודף וחובה עלינו למנעו מעשותו מה שלבו מתאוה ונצר לו כדי למנעו מן העבירה, ואם לא רצה לשמוע אלינו נלחם בו, ואם יכולנו למנעו בחסור אחד מאיבריו כגון שנחתוך ידו או רגלו או נסמא עינו הנה זה הוא הקודם, ואם לא היה אפשר למנעו אלא באבידת נפש הנה יהרג כדי שלא יעשה מעשה הרע ההוא. ובאה האזהרה שלא לחוס עליו ומהמנע להרגו והוא אמרו וקצותה את כפה לא תחוס עינך. ולשון ספרי וקצותה מלמד שאתה חייב להצילו בכפה ומנין שאם לא היו יכולין להצילו בכפה שמצילין אותו בנפשה תלמוד לומר לא תחוס עינך, ושם אמרו מה מבושיו מיוחד שיש בו סכנת נפשות והרי הוא בוקצותה אף כל דבר שיש בו סכנת נפשות הרי הוא בוקצותה. וזה שאמרנו שיהרג הרודף אינו בכל מי שישתדל לעשות איזו עבירה ואמנם הוא באחד הרודף אחר חבירו להרגו ואפילו היה קטן או הרודף אחר אחת מן העריות לגלות ערותה ובתנאי שיהיה בן תשע ויום אחד, ומבואר הוא כי הזכר הוא בכלל העריות, ואמרו צעקה הנערה ואין מושיע לה הא יש לה מושיע צריך להושיעה בכל מה שתוכל, והשוה בין רודף אחריה ובין רודף אחר חבירו להרגו ואמר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ח מסנהדרין. (תצא, שם):

מצוה רצו הזהירנו מלהתרשל בהצלת נפש אחד כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו כמו שהיה טובע בנהר ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו. או יהיה לסטים משתדל להרגו ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזק, ובאה האזהרה באמרו לא תעמוד על דם רעך. וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות תכללהו גם כן זאת האזהרה כי הוא רואה ממון חבירו אבד והוא יכול להחזירו אליו באמרו האמת. וכבר בא בזה הענין גם כן אם לא יגיד ונשא עונו. ולשון ספרא מנין שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך, ומנין שאם ראית אותו טובע בנהר או חיות או לסטים באין עליו שאתה חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך. ומשפטי מצוה זו כבר התבאר בסנהדרין. (קדושים, הלכות רוצח פ"א):

מצוה קפב היא שצונו להכין שש ערי מקלט כדי שיהיו מוכנות

למכה נפש בשגגה, ושיתקן דרך אליהם ויישירו אותם, ולא יעזבו
שימנע הבורח לרוץ. והוא אמרו יתעלה תכין לך הדרך. וכבר
התבארו דיני מצוה זו בסנהדרין ומכות ושקלים וסוטה. וכבר זכרנו
(מצוה קע"ו) אמרם ערי מקלט אין נוהגות אלא בארץ. (שופטים
ושוטרים, נזיקין הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ח) :